

KISS DÁVID

A MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA RENDEZŐ GÁRDÁJÁNAK A FELÁLLÍTÁSA ÉS KEZDETI TEVÉKENYSÉGE

BEVEZETŐ

1945 és 1948 között Magyarországon korlátozott többpártrendszer működött, amely 1948-ra gyakorlatilag egypártrendszerre alakult. A Magyar Kommunista Párt (MKP) ragadta magához már kezdetől fogva a jelentősebb pozíciókat, amelyek lehetővé tették számára a hatalom teljes átvételét. Mindebben természetesen a Magyarországon lévő szovjet csapatoknak és az ország geopolitikai helyzetének is jelentős szerepe volt, az említett folyamatnak könyvtárnyi szakirodalma van. A hatalom megragadásának az egyik eszköze az volt, hogy a kommunisták saját párthadsereget, Rendező Gárdát (RG) szerveztek maguknak, amelynek megvoltak a világháború előtti nemzetközi és hazai előzményei is, a közvetlen mintát a szociáldemokraták hasonló szervezete szolgáltatta. Lényeges volt, hogy a pártok és a gárdák már kezdetektől együttműködtek, bár az összeolvadás lehetőségét sokáig igyekeztek tagadni. A fúzió 1947-ben indult, nem sokkal a választások után az MKP hozott egy olyan határozatot, amelyben a két párt és ezen belül a két gárda egyesítéséről döntöttek. A későbbiekben a pártok és gárdák különböző szintjein összekötő, majd egységbizottságok alakultak. Utóbbiakban a kommunisták voltak kétharmados többségben. Az MKP bekebelező hadművelete 1948 tavaszának végéig tartott, mindennek a legfontosabb eleme a személyi állomány átválogatása volt, de emellett a vagyonelejtár készítése is lényegesnek bizonyult. Az 1948. május 1-jei ünnep szimbolikájában is kifejezte az említett folyamatot.¹

¹ KISS Dávid: A Szociáldemokrata Párt Rendező Gárdája 1945–1948. In: *VERITAS Évkönyv 2014*. Szerk. UJVÁRY Gábor. Budapest, VERITAS–Magyar Napló, 2015. 279–315. – KISS Dávid: A Magyar Kommunista Párt „Munkásörtségének”, a Rendező Gárdának a megszervezése 1945-ben. In: *VERITAS Évkönyv 2017*. Szerk. UJVÁRY Gábor. Budapest, VERITAS–Magyar Napló, 265–281. – KISS Dávid: A Magyar Kommunista Párt Rendező Gárdájának története 1946–1947. In: *VERITAS Évkönyv 2018*. Szerk. UJVÁRY Gábor. Budapest, VERITAS–Magyar Napló, 2019. 237–249.

A BEOLVADÁS VÉGPONTJA

Az ünnepet követően folytatódott az MDP-nek és Rendező Gárdájának a megszervezése. 1948. május 21-én RG „összvezetőségi” ülést tartottak, amelyen Kőből József, az Országos Szervező Bizottság tagja és Marosán György is részt vett.² A párt hadserege is izgatottan készült a kongresszusra, így egy közleményt is megjelentettek: „Mi tudjuk, hogy a gárda meg fogja mutatni azt, hogy feladata magaslatán áll és az eddigi hibákat (pl. a szolgálat hanyag ellátása, egyenruhában szeszital fogyasztása stb.) ha szórványosan elő is fordult néha, most kiküszöböljük.” A Parlamenthez a korábban jó munkát végző egységeket akarták beosztani, „[...] politikai gyakorlati, jömegjelenésű (sic!) és fegyelmezett gárdisták jöjjenek.”³ – szölt az utasítás.

1948. június 12-én egyesült a két párt. Az SZDP az Új Városházán megtartotta a XXXVII. kongresszusát, az MKP a Parlamentben a IV.-et, majd délután a Hősök terén nagygyűlés következett, ezen Rákosi és Szakasits is beszédet mondott. Június 13-14-én a Parlamentben megrendezték az MDP I. kongresszusát.⁴ Ezen az RG 300 fővel vett részt.⁵ A fővárosi pártszervek egyébként már május végén egyesültek, erre a gárda 120 fővel ment el.⁶ Már június 5-től egészen 23-ig tartottak szolgálatot, 12-én a Parlamentbe történő beléptetésnél több probléma is akadt, ugyanis kilencféle belépőjegyet rendszeresítettek az eseményre, de az ülés küldöttei és a hallgatójeggyel érkezők összekeveredtek.⁷ Farkas Mihály háromszori igazoltatása is kellemetlenül érintette a párthadsereget, így *Ismerjük meg Pártunk vezetését!* címmel külön cikket is szenteltek ennek.⁸

Az SZDP-nek és gárdájának a beolvadása a kommunisták tervei szerint fejeződött be, július 2-án az MDP Szervező Bizottsága (SZB) megbízta Szirmai Istvánt, Marosán Györgyöt, Kovács Istvánt és Halas Lajost, hogy dolgozzák ki az új MDP RG szervezeti szabályzatát, és azt terjesszék be az SZB elé. Az Országos RG parancsnokságnak azt a javaslatát elfogadták, hogy egységes igazolványt kell készíteni, a bemutatott RG jelvény is elnyerte a tetszésüket. Engedélyezték, hogy a megyei parancsnokságoknak 12 darab motorkerékpárt adjanak. Az igazolvány és a jelvény kiosztásának az oka az volt, hogy az egyesítést követően nem minden gárdistát vet-

² *A Gárda*, 1948. június 5. 1.

³ Kongresszusi szolgálatról. *A Gárda*, 1948. június 5. 1.

⁴ GÁBOR Róbert: *Az igazi szociáldemokrácia. Küzdelem a fasizmus és a kommunizmus ellen, 1944–1948*. Budapest, Századvég, 1998. 282–286.

⁵ HALAS Lajos: *Az R Gárdától a Munkásőrségig*. Budapest, Zrínyi Katonai, 1986. 140–147.

⁶ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNL OL) 283. f. 26. cs. 5. ö. e. Egységbizottság ülése, 1948. május 24.

⁷ HALAS Lajos: Az egyesülési kongresszusról. *A Gárda*, 1948. június 19.

⁸ *Ismerjük meg Pártunk vezetését!* *A Gárda*, 1948. június. 19.

tek át a szociáldemokratáktól, és nekik a régi igazolványuk és a jelvényük továbbra is megvolt.⁹ Az MDP RG központi parancsnoksága a Budapest, V. kerület Árpád utca 6-ban működött.¹⁰

AZ MDP RG: SZERVEZETI KERETEK

Az SZDP-nek és gárdájának bekebelezését követően az MDP párhadseregének az állományát próbálták átválogatni, illetve újratervezni és fejleszteni a szervezetet. Nem sokkal a kényszerházasság után Halas Lajos a szervezeti felépítést egy háromfős bizottsággal vizsgálta át.¹¹ Utóbbinak lehetett köszönhető, hogy a központi részleg felét visszaküldték a kerületekbe, a maradékból Országos RG Parancsnokságot szerveztek július 2-án, amelynek tagjai a következő személyek lettek: Halas Lajos, Fröschl Gusztáv, Erdei Ferenc, Kun Mihály, Lévai András, Wester (később Virág) Ede, Boján József, Gerlóczy Géza, Tóth Zoltán.¹²

A párt fenti ukázainak megfelelően a leglényegesebb az új szervezeti keretek kialakítása volt, így kiadták a párhadsereg Szervezeti szabályzatát, amelynek első része kertelés nélkül kimondta: „A szervezet feladata: 1. A rendezőgárda a Párt védelmi alakulata. 2. Pártvezetők, párházak védelme, általában minden pártvagyon védelme. E célból a sükségnek megfelelően rendszeres szolgálatot ad.” Emellett a gyűlések és a felvonulások biztosítása, irányítása, ennek során kordon kialakítása is tevékenységük részét képezte. „6. Mint díszgárda reprezentálja pártunk fegyelmét, belső rendjét, egyöntetű felvonulással vagy őrség adásával.” Ugyanakkor a párt hadseregének a hivatásos fegyveres szervekkel való esetleges együttműködését is kidolgozták: „[...] esetleg megzavart közrend helyreállításában a karhatalmi szervekkel, – rendőrség, katonaság – együtt működik.” Adott esetben egészségügyi szolgálatot is el kellett látniuk, agitációban és rohammunkában részt venniük.¹³ Utóbbi időszakos jelleggel szervezte a párt, például a Dunában maradt roncsok eltávolítására. A feladatokkal összhangban szabályozták a kiképzésüket is. Ugyanakkor mindebben a két világháború közötti hagyományok, például túrázás is felbukkantak, de megjelentek

⁹ Budapest Főváros Levéltára (a továbbiakban: BFL) XXXV. 95. b. 309. ó. e. Halas Lajos Országos RG parancsnok javaslata a Rendező Gárdáról. 1948. június 23. MDP SZB ülés 1948. június 25.

¹⁰ BFL XXXV. 95. b. 309. ó. e. Kós József Géza körlevele, 1948. október 13.

¹¹ MNL OL 276. f. 55. cs. 5. ó. e. 1948. július 2-i SZB ülés jegyzőkönyve. Halas Lajos javaslata az RG-ről 1948. június 23.

¹² RAJOS Sándor: A központi részleg. *A Gárda*, 1948. július 15.

¹³ Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) Kézirattár. A magyar Dolgozók Pártja Rendező Gárda Szervezeti szabályzata, 1948. Felelős Kiadó: Halas Lajos, Budapest, Igazság Nyomda, 1948.

a későbbi katonai alapképzés elemei is. Felmerül a kérdés, hogy mennyi tudatosság és tervszerűség volt ez utóbbiban, hiszen az RG felosztatását követően többen az MHSZ (Magyar Honvédelmi Szövetség) egyik elődszervéhez, az SZHSZ-hez (Szabadságharcos Szövetség) mentek át, vagy más fegyveres szervben teljesítettek szolgálatot.¹⁴

A fegyelmi alárendeltséget és a parancsadás menetét is szigorúan szabályozták: „a/ A rendezőgárda a pártvezetőségnek van alárendelve. b/ A rendezőgárda a párt szerve, utasítást minden esetben a gárdaparancsnok útján kerületi, járási vagy megyei titkároktól kapják.” A gárda egységei a pártszervezet ülésein tanácskozási joggal vettek részt, a fontosabb utasítások csak a VB határozatának elfogadását követően voltak érvényesek. Az országos parancsnokot az MDP SZB-nek rendelték alá, ők nevezhették ki vagy válthatták le, az országos parancsnokság törzse pedig a következőképpen épült fel: motoros, propaganda, sajtó és adminisztrációs részleg. Az országos szerv ötfős állományát az Országos Kádertanács javaslatára az SZB nevezhette ki. A megyei parancsnokokat az országos parancsnok és az országos parancsnokság közös javaslata alapján az Országos Kádertanács, Budapesten a kerületi parancsnokokat a budapesti parancsnok és a kerületi káderek közös javaslata alapján a Budapesti Pártbizottság nevezhette ki vagy válthatta le.¹⁵ Az országos RG parancsnokságon 1948 júliusában nyolc fő dolgozott.¹⁶

Az országos parancsnokság alatt a nagy-budapesti¹⁷ és megyei területi szervek épültek ki. Nagy-Budapest, ezen belül a főváros és 14 kerülete, Budafok, Albertfalva, Cinkota, Nagytétény, Soroksár, és az „önálló”, azaz nagyobb és közvetlenül a nagy-budapesti parancsnoksághoz tartozó üzemek. A nagy-budapesti alatt külön fővárosi parancsnokságot szerveztek, alárendelve a 14 kerületet, a peremvárosi parancsnokság pedig a főváros környéki települések irányítását fogta össze. Utóbbi működéséről nem találtam iratot, így a gyakorlatban Nagy-Budapest irányítását egy

¹⁴ A kiképzés a korabeli szóhasználat szerint a következőkből állt: 1. zártrend: menetelés, vigyázz, jobbra át, balra át. 2. Elméleti: kezdő és haladó szeminárium, pártiskola. 3. Szolgálatadás: kordon, őrszolgálat, felvonulás biztosítása, rendezés, kerékpáros gyakorlatok, motoros kiképzés. 4. Egészségügy: elsősegély. 5. Sport: bokszt, birkózás, talaj- és szertorna, vízitorna, turisztika, vitorlázó repülés, asztalitenisz, kerékpározás. Uo.

¹⁵ Uo.

¹⁶ MNL 276 f. 79. cs. 15 ö. e. Az országos szervezési osztály javaslata. A szervezési osztály munkájának átszervezésére. 1948. július 12.

¹⁷ Nagy-Budapest a Székesfőváros mellett a következő településeket jelentette a korszakban: Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Pestszentlőrinc, Rákospalota, Újpest megyei városok, továbbá: Albertfalva, Békásmegyér, Budatétény, Csepel, Mátyásföld, Nagytétény, Pesthidegkút, Pestszentimre, Pestújhely, Rákoscaba, Rákoshegy, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákosszentmihály, Sasalom és Soroksár nagyközségek. Ezeket 1950-ben csatolták a fővároshoz, de ekkor még önálló települések voltak.

szerv végezte Nagy-Budapesti RG Parancsnokság néven. Papíron mindkettőnek volt motoros és kerékpáros részlege is. A megyei parancsnokságok alárendeltségébe tartoztak a járások és a törvényhatósági városok parancsnokságai, amelyekben osztagokat alakítottak, ezek további rajokra és csoportokra oszlottak. A megyei parancsnokságokon a parancsnok és két helyettese mellett két adminisztratív beosztott teljesített szolgálatot, a kerületek és járások személyi állománya ugyanilyen volt. Az üzemekben a két parancsnokhelyettes mellett csupán egy fő adminisztratív személy szolgált. A rajok élén egy parancsnok és egy helyettes állt, 6–12 fő között mozgott az állományuk. Három rajból tevődött össze egy szakasz, amelynek élén egy parancsnok és helyettese állt, mellettük három gyalogos és egy kerékpáros hírvívő. Egy század három vagy négy szakaszból tevődött össze, több parancsnokhelyettesel és adminisztrációs személyekkel, három-négy hírvívővel, két kerékpáros hírvívővel és egy összekötővel, továbbá 12 fős egészségügyi osztaggal, utóbbiakban férfiaknak és nőknek vegyesen kellett részt venniük.¹⁸ A struktúra alapján látható, hogy kiemelt szerepet tulajdonítottak a fővárosnak és környékének, nyilván annak politikai és gazdasági súlya miatt. Mindez sok szempontból a korábbi mintákat követte.¹⁹

A gárdába lépés feltételei a következők voltak: 18 és 45 év közötti, minimum egyéves párttagsággal rendelkező férfiak és nők lehettek tagok, akik más szempontoknak is megfeleltek: „[...] úgy szellemi, mint testi alkalmatossága megfelel a Gárda követeléseinek (nem sánta vagy púpos) és ha a jelentkezése önként történt.” Pártszervezetként a gárdisták arányát tekintve 6–10%-os normát írtak elő. Az országos struktúra a következőképpen épült fel: a Rendező Gárdába történő jelentkezés önkéntes volt, ezt a helyi parancsnoknál kellett jelezni. A három hónapos próbaidőt követően egy bizottság bírálta el a felvételt, amely két gárdistából, egy rajparancsnokból, az RG vezetőségéből, továbbá egy végrehajtó bizottsági (VB) megbízottból állt. A tortúra a következőképpen zajlott. „A bizottság a szervezési szabályzatban előírt útmutatás alapján kérdéseket tesz fel a próbaidős gárdistáknak azért, hogy megállapítsa (a) képességeit, politikai ismereteit, valamint azt a szándékát, hogy valóban végérvényesen a gárda kötelékében akar-e maradni.” A pályázó pozitív elbírálását követően kerülhetett sor a fogadalomtételre, majd a gárdaigazolvány kitöltésére. A kilépés önkéntesen vagy kizárással történhetett, előző esetben meg kellett indokolni, és minden alkalommal az országos parancsnokságra jelenteni. Kizárást a fegyelmi bizottság foganatosíthatott, súlyos esetben a pártból is kizárták az illetőt. Kisebb súlyú ügyben fegyelmi fenytést kapott, ezt nyilvános figyelmeztetés, majd megintés

¹⁸ OSZK Kézirattár. A Magyar Dolgozók Pártja Rendező Gárda Szervezeti szabályzata, 1948. Felelős Kiadó: Halas Lajos. Budapest, Igazság Nyomda, 1948.

¹⁹ Ld. az 1. lábjegyzetet.

követhette. A fegyelmi bizottságban az illetékes parancsnok, egy gárdista, egy rajparancsnok és egy VB-tag vett részt, a kizárást az országos szervnek is jóvá kellett négy héten belül hagynia.²⁰

Szabályozták a pártkatonák jogait, tilalmait és kötelezettségeit is. Felszólításra szolgálattételre kellett jelentkezni, rendszeren és borotváltan, „[...] olyan állapotban, hogy azzal Pártunk tekintélyét növelje”. A szolgálat során a beosztást megfelelően el kellett látni, és a kijelölt helyen maradni. A vezetőkkel való tiszteletteljes viselkedés és fegyelmezett magatartás is lényeges volt. „Köteles a vezetők utasításait ingadozás nélkül végrehajtani.” Nem volt megengedett a szolgálati hely elhagyása, „2. Tilos szolgálatban – egyenruhában – bárminemű szeszital fogyasztása”. Akárcsak a zártrendben menetelő egység elhagyása, nőknek a szolgálat ellátása során a cigarettázás és az arcfesték használata. „Tilos szolgálaton kívül egyenruhát hordani vagy más célokra felhasználni.” A szabályzat vonatkozó részei jól mutatják, hogy milyen, gyakran előforduló problémákat próbáltak ennek a dokumentumnak a kiadásával szabályozni. A jogok felsorolásánál is előkerültek korabeli problémák. A szolgálat során a gárdista tájékoztatást kérhetett, és a vele szemben történt igazságtalanság orvoslását. Ennek során egyenruhát viselhetett, és a jogtalanul egyenruhát hordókat igazoltathatta. Az „akciók” során széles jogköröket biztosítottak számukra. „Joga van pl. gyűléseken, pártnapokon, vagy bárminemű pártmegmozduláson az esetleges zavartkeltőket kiemelni, és a legelső hatósági közegnek átadni vagy ennek hiányában az illetőket fogva tartani. 8. Joga van, illetve kötelessége a pártéletben aktívan tevékenykedni, tanulni, dolgozni stb. azért, hogy öntudatos munkájával Pártunk harcát előre vigye. Abban az esetben, ha ebbéli tevékenységét valakik akadályozni szándékoznak, úgy joga van szolgálati út betartása nélkül ezt jelenteni.” Összességében véve a következőképpen képzelték el a tökéletes pártkatonát: „1. Magatartás szolgálatában: Öntudatos, nem durva, határozott és fegyelmezett. Fellépésén látni lehessen azt, hogy tudja feladatait és büszkén viseli tisztségét. 2. Magatartás feljebbvalókkal, előjárókkal szemben: Udvarias, öntudatosan fegyelmezett, tisztelttudó és meggyőződésből engedelmes. Bátran szembe néző, határozott, rövid és értelmes beszédű. A kapott utasítást gyorsan és tudása szerint legjobban végrehajtó (sic!) elvtárs.” Mindemellett természetesen az önművelést is lényegesnek vélték.²¹

A különböző szintű parancsnokoknak a jogait stb. is a gárdisták mintájára részletesen megszabták, emellett az oktatásban való szerepüket részletezték. A rajról nyilvántartást kellett vezetniük, dokumentumokat továbbítaniuk, a parancsnoki

²⁰ OSZK Kézirattár. A magyar Dolgozók Pártja Rendező Gárda Szervezeti szabályzata, 1948. Felelős Kiadó: Halas Lajos, Budapest, Igazság Nyomda, 1948.

²¹ Uo.

gyűléseken részt kellett venniük. Jogaik megegyeztek a gárdistákéval, emellett a kisebb esetekben fegyelmezési jogkört is gyakoroltak. A párt felé bírálatot fogalmazhattak meg. A kerületi parancsnok kötelmei a korábbiak mellett a szolgálat megszervezése a helyi pártszerv titkárával egyetértésben, feladatok egységes és arányos kiosztása, helyi titkárra szemináriumok kidolgozása, megszervezése, tehetséges gárdisták nyilvántartása, politikai iskolára javaslása, zártrendű kiképzés megszervezése, adminisztráció lebonyolítása, kádernyilvántartás vezetése.

A tilalmakat részletesen szabályozták, így nem lehetett a nem hozzá beosztott gárdistákat utasítaniuk. „2. Gárdistákkal durván bánni még akkor sem szabad, ha azok hibát követtek el. 3. Gárdista nőekkel szemben a parancsnoki hatalommal visszaélni. 4. Gárdistától bárminemű oly szívességet elfogadni, mint pl. ital fizetés, vagy bármi más, ami azzal a veszéllyel jár, hogy ezáltal függő viszony keletkezik a hozzá beosztottjával.” A parancsnoki hatalommal visszaélve a különböző előnyök biztosítása is tilos volt. A magánélet területén pedig: „1. Tilos minden olyan tevékenység, ami a tekintélyt rombolja, a gárda fegyelmét befolyásolja, aláássa, és amely erkölcsileg, anyagilag az MDP-re nézve hátrányt jelent.”²²

A kerületi parancsnok jogai között az előzőekhez képest pluszban a következőket sorolták fel. A felettesnek a munka javításával kapcsolatban javaslatétel. Adott esetben önálló intézkedések foganatosítása, „[...] a Párt érdekét mindig szem előtt tartva [...]” Akkor, ha az MDP egy magas rangú tisztségviselője nem szabályos feladatra akarta utasítani, az illetékes személyhez kellett küldeni az illetőt. Külön szabályozták a rajparancsnokok által vezetett nyilvántartásokat, amelyben a gárdisták nevét, munkahelyét kellett vezetni, megjegyzés rovatban a szorgalmukat és az „értelmi képességüket” jelezni. A kitüntetésekről is nyilvántartást vezettek, és emellett minden gárdista tevékenységéről munkanaplót. Ilyen dokumentumok egyelőre nem kerültek elő a levéltári anyagból. A felszerelésük kék ing, lumberjack, piros nyakendő, tábori szürke zubbony, hosszú nadrág, szíj, barna vagy fekete cipő, „partizán-sapka” és szürke zubbony volt. Az igazolvány csak a párttagsági könyvvel együtt volt érvényes, ez egyébként fényképes volt és számozott, az országos parancsnok adta ki, háromhavonta a járási vagy megyei parancsnok érvényesítette „Érvényes” szövegű pecséttel és aláírással. Elvesztés esetén a tényt jelenteni kellett.²³

²² Uo.

²³ A rendfokozati jelek a következők voltak: a gárdisták a bal karjukon piros emblémát viseltek, a rajparancsnok efölött egy 8 cm hosszú, 6 mm vastag csíkot, a helyettese ugyanazt. Továbbiak: a szakaszparancsnok az embléma fölött három piros csíkot, a kerületi-önálló üzemi-járási adminisztrátorok: ezüstszerű, 8 cm hosszú, 6 mm vastag csíkot, míg az ugyanilyen beosztásban lévő parancsnokhelyettesek: ezüst emblémát két ezüst csíkkal, a parancsnokok pedig három ezüst csíkkal. Abban az esetben, ha ez utóbbi kategóriába tartozó egységek száma nem érte el az 50 főt, akkor

A szervezet tagjainak az előléptetését is részletezték. Erre az Országos Káder Osztály mellett az országos parancsnoknak volt joga abban az esetben, ha a gyakorlati és elméleti tudása mellett megfelelő párthűséggel is rendelkezett az adott személy. A raj- és a szakaszparancsnokoknak emellett jó kezdő és haladó szemináriumi végzettséggel kellett rendelkezni, emellett pártiskolára javasolhatták. A megyei parancsnoktól és törzstagjaitól fölfelé minimum háromhónapos pártiskolával és hat havi jó parancsnoki munkával kellett rendelkezni. A gárdisták felvételén is szigorítottak, ugyanis kezdő szemináriummal,²⁴ igazolt pártmunkával, illetve a szervezeti és működési szabályzat ismeretével kellett rendelkezniük, a felvételt követően három hónap próbaidővel. A gárdába lépésnél fogadalmat tettek, amelynek szövege hűen tükrözte a szervezet párthadsereg létét: „Én ... az MDP pártszervezetének tagja fogadom, hogy alávetem magam a szabályzat szerinti gárdafejelemnek. A központi vezetőség, a megyei járási és helyi vezetőség utasításait az R. G. parancsnokain keresztül mindenkor, vonakodás nélkül teljesítem. Egész tudásommal és minden erőmmel szolgálom Pártunk ügyét. Pártunkat és vezetőinket minden helyzetben minden körülmények között megvédem. E fogadalom szerint élek és dolgozom.”²⁵ Az esküt nem mint magyar állampolgárok, hanem mint MDP-tagok tették, nem állami, hanem pártvezetők utasításait kellett végrehajtaniuk, nem a hazájukat, Magyarországot, hanem a pártjukat szolgálták, ennek a vezetőit védték, eszerint éltek és dolgoztak. Kiépült tehát a pártállam az államban, 1948-ra teljesen bekebelezve ez utóbbit. A szabályzat több esetben túlságosan is aprólékosnak bizonyult, igyekezve kiküszöbölni a gárdánál meglévő hibákat, ugyanakkor minden korábbinál részletesebb volt.

piros rendfokozatot kellett viselniük. A megyei állomány beosztási jelzései a következők voltak: az adminisztrátorok 6 cm hosszú és 6 mm vastag arany emblémát viseltek egy arany csikkal, a megyei parancsnokhelyettesek két arany csikkal, míg a parancsnokok hárommal. A központi parancsnokságon szolgálók: Kerékpáros-, propaganda-, motorosrészleg- stb. parancsnokok arany emblémát egy 13 mm-es aransávval. Amennyiben a fővárosi kerületi vagy az üzemi egységek létszáma elérte az 500 főt, akkor arany jelzést használhattak. A központi és a nagy-budapesti adminisztrátorok 8 cm hosszú, 13 mm vastag aransáv és egy 6 mm vastag aranycsík a sáv fölött, valamint egy arany embléma. (A területi és az üzemszervezőknél ugyanez.) A nagy-budapesti parancsnokhelyettes aransávot két csikkal, míg a parancsnok hárommal viselt, de abban az esetben, ha országos parancsnokhelyettes is volt egyben, akkor egy 8 cm hosszú, 25 mm vastag arany sávot hordott. Az országos parancsnok 8 cm hosszú és 30 mm vastag aransávot viselt. Az összes rendfokozati jelzést a sapka bal részén is lehetett hordani, ugyanakkor a rendfokozatnak megfelelő sapka-szegélyszínt is lehetett használni. (Uo.)

²⁴ A VII. kerületben például a következő előadásokat tartották a gárdistáknak: *Szovjetunió a szocializmus országa, Amerika igazi arca, Népi demokrácia útja a szocializmus felé, Az ember származása és fejlődése* (BFL XXXV. 102. b. 33. ö. e. A VII. ker. MDP RG jelentése, 1948. október 4.

²⁵ OSZK Kézirattár. A magyar Dolgozók Pártja Rendező Gárda Szervezeti szabályzata, 1948. Felelős Kiadó: Halas Lajos. Budapest, Igazság Nyomda, 1948.

Az újratervezés más területeken is érvényesült, így *A Gárda* című lap szerkesztőjének Vajda Sándort a Szivárvány Filmlaborból és Lőcsei Sándort a *Szabad Néptől* javasolták, Kós József Géza lett a felelős kiadó. Ugyanakkor az RG vadásztársaságokat is összevonták.²⁶ Az SZDP RG vezetés eszközeit stb. a Köztársaság térre szállították át.²⁷

Júniusban alakult meg a közös énekkar is.²⁸ A következő felszerelést kapták: ing, sapka, nyakkendő, nadrág, illetve szoknya. A 100 tagú karnak emellett októberben zubbonyt,²⁹ amely összesen 25 000 forintba került, valamint havi 1000 forintot kértek, amit meg is kaptak, többek között arra hivatkozva, hogy az augusztusi, Nemzetközi Munkás Kórus versenyen, amelyet Budapesten tartottak, elsők lettek. Falvakban és a rádióban is felléptek.³⁰ A kórust Ambrus Gábor teremtette meg, majd Székely Endre karnagy vezette, a későbbiekben 140 főre akarták emelni a létszámát,³¹ és Révész László lett a karnagy 1949-ben.³² Mindennek a Vándor kórus alkotta az alapját, Székely fűvós, majd szimfonikus zenekart is szeretett volna alakítani, ugyanakkor sajnálta, hogy a gárdisták a rendezvényeken nem énekeltek.³³ Egy szegedi gárdista viszont más véleménnyel volt ez utóbbiról: „A daloló gárdistáknál csak az a baj, hogy nagyon is tudnak dalolni, csak nem azt, amit kellene. A legújabb slágereket füttyülik unos-untalan még a kivonuláson is, néha megtörténik, hogy egyik-másik dalolni kezdi a »Csupa könny a szobám« című slágert.”³⁴

ÉLET AZ ÚJ PÁRTHADSEREGBEN

Az összevonásnak nem mindenki és nem mindenhol örült, a VII. kerületben a kerületi és üzemi vezetők ülésén a következőképpen panaszkodtak: „Meg kell emlétenem, hogy a volt Szocdem Gárdisták nem kellő számban jöttek át kerületünkbe pedig

²⁶ MNL OL 283. f. 26. cs. 5. ö. e. Egységbizottsági jegyzőkönyv, 1948. május 3.

²⁷ Uo.

²⁸ 1948-ban 100 zubbonyt és havi 1000 forintot kaptak. Az augusztusi Nemzetközi Munkás Kórus versenyen első helyezést értek el. MNL OL 276. f. 55 cs. 36. ö. e. Jegyzőkönyv az SZB 1948. október 25-i üléséről.

²⁹ Halas még 1948-ban új formaruhát szeretett volna kérni neki, de nem engedélyezték. MNL OL 274. f. 5. cs. 129. ö. e.

³⁰ MNL OL 276. f. 55. cs. 36. ö. e. Halas Lajos javaslata az SZB-nek 1948. szeptember 30. MDP SZB ülés 1948. október 25.

³¹ R. G. Kultúr munkában. *A Gárda*, 1948. június 5. 3.

³² *Szabad Nép*, 1949. február 7. 6.; 1948. október 6. 8.

³³ SZÉKELY Endre: Munkában az RG énekkar. *A Gárda*, 1948. augusztus 1. 5.

³⁴ BORDÓCZKI Ferenc nagyszegedi gárdista: Táncoló és daloló Rendező Gárdisták. *A Gárda*, 1948. augusztus 20.

mi úgy fogadtuk Őket, mint harcos elvtársainkat és mindjárt a vezetőségbe is bevasztottunk az elvtársakból, és mégis mi az oka annak, hogy nem jönnek szolgálatba ezért felkérem Somogyi elvtársat hogy nézzen utána, hogy a volt Gárdistái miért nem jönnek közénk.”³⁵ (sic!) A bekebelezést követően a volt SZDP gárdisták átszűrését lényegesnek tartották, az állandó ellenségkeresés gyakorlatilag a szervezet megszűnéséig tartott. Lényeges volt az új igazolvány is az állomány kiválogatása szempontjából, ezt július 9-én fogadták el, és ebbe már fényképet is lehetett ragasztani.³⁶

1948 nyarán már az MDP RG tagjai „rohammunkában” vettek részt az Úttörővasút megépítésénél, falujárásban, aratóbrigádok alakításában.³⁷ Mindezt az ország ideológiai és politikai tudatának a formálása miatt vélték lényegesnek, a kialakult helyzetet a TSZ-szervezések kezdetén a *Pártmunkás* című lapban a következőképpen tállalták: az egyház a gazdagparasztokkal együtt arra buzdította a parasztokat, hogy csak annyit vessenek el, amennyi a saját szükségleteiket fedezni fogja. Így például Békésben 16 gárdista földbérlo csoportokkal tsz-t alakított, amelyből mintagazdaságot terveztek alakítani. Ugyanakkor az őszi munkák elvégzését fontosnak tartották, amire az RG-nek is oda kellett figyelnie kultúr- és agitációs munkával segítve azt.³⁸ Amíg az RG a TSZ-szervezés kezdetén „bábáskodott”, addig a későbbiekben a Munkásörtség a „munka” befejezését segítette az állampártnak. Ugyanakkor a rendőrséggel is intenzívebben együttműködtek, például a békásmegyeri gyújtogatók elfogásában. Ennél azonban lényegesebb volt, hogy a tagjai ott voltak az üzemekben, így figyelhették a munkásokat.³⁹

1948 őszén tagfelvételi zárlatot rendeltek el az MDP-ben.⁴⁰ A járási és városi felülvizsgáló bizottságoknak az alapszervezetek vezetőségeit és az RG parancsnokait november 30-ig felül kellett vizsgálniuk.⁴¹ Mindezért Erdei Ferenc lett a felelős, a tisztogatást a következőképpen képzelték el: „December 31-ig befejezzük az r. g. parancsnokságok felülvizsgálását szociális összetételben, megbízhatóság, párthűség, politikai képzettség, osztályidegen, korrupt, stb. szempontjából.”⁴² 1949 elejére orszá-

³⁵ BFL XXXV. 102. b. 33. ő. e. A VII. ker. MDP RG jegyzőkönyve. 1948. augusztus 27.

³⁶ MNL OL 276. f. 55 cs. 7. ő. e.

³⁷ *A Gárda*, 1948. augusztus 20.; 1948. június 19.; szeptember 8.

³⁸ *Pártmunkás*, 1948. november 10.

³⁹ Diszszemlére készül az RG. *Szabad Nép*, 1948. október 9. 3.

⁴⁰ 1948. szeptember 6. és 1949. március 6. között tagfelvételi zárlatot hirdetett az MDP. Tagjelöltséget vezettek be a későbbiekben. Minden párttagnak ismernie kellett Lenin és Sztálin tanítását az élcsapatról, az MDP programnyilatkozatát és szervezeti szabályzatát, a párttag jogát és kötelességét. Tóth Róbert: A Politikai Bizottság határozatainak jelentősége. *A Gárda*, 1948. szeptember 8.

⁴¹ MNL OL 276. f. 106. cs. 1. ő. e. Az SZB munkaterv javaslata. 1948. október 1–1949. január 1.

⁴² A fővárosban az egyesítést követően a gárdisták közel negyedét zárták ki. BFL XXXV. 95. b. 15. ő. e. Jelentés az egyesítésről.

gosan 25–30%-át zárták ki az állományokból, így kialakítva a számukra megfelelő szociális összetételt. Ezzel szemben a képzettséggel nem voltak elégedettek.⁴³ A kimaradt egykori SZDP RG tagjait is át akarták világitani, és a számukra megfelelőket felvenni, az új igazolványok bevezetése továbbra is az elképzelések között szerepelt. A nagy-budapesti parancsnokságra az országos vezetés egy tagját ültették be. Meghatározták a felelősségi területeket is, így a kádernyilvántartásért is Erdei Ferenc lett a felelős, az esztendő végéig ki akarták alakítani a személy szerinti kartotékrendszert. Fröschl Gusztáv az oktatásért, Boján József az adminisztrációért, Lévai András pedig a sajtóért felelt. Minden kerületi üzemi és önálló városi gárdanapon a „negyedóra marxizmus” oktatást akartak bevezetni.⁴⁴

1948. október 10-én a fővárosban, a népligeti sporttelepen egy gárdabemutatót szerveztek, ugyanezen a napon országos RG parancsnoki konferenciát is tartottak. Orbán László, majd Erdei Ferenc, ekkor már mint az RG országos parancsnokhelyettese is, mondott beszédet. Előbbi kihangsúlyozta, hogy az RG szerves része a pártnak. Utóbbi a szervezet árvízvédelmi, aratóbrigádokban és az iskolák helyreállításában végzett szerepét emelte ki. Lényegesnek tartotta, hogy több kádert adtak a fegyveres szerveknek, illetve a Kossuth és Petőfi Akadémiára is, amelyek ezek képzését voltak hivatottak szolgálni. „A további feladatokra rátérve megállapította, hogy a gárdistáknak mindent el kell követniük, hogy elméleti és politikai képzettségük hiányosságait fokozott tanulással pótolják.” A pártmunkában való nagyobb részvételüket szorgalmazta, ugyanakkor a korábban hangoztatott elvet, miszerint a szervezet a „párt élharcos gárdája”, helytelennek tekintette, helyette „a párt maga az élcsapat, és ezen belül nincs még egy élcsapat” elvet emelte ki. Ennek a többszöri és többek általi hangsúlyozása nyilván a belső ellentétekre hívja fel a figyelmet. Hrabovszky András végül Békés megyével kapcsolatban elmondta, hogy a gárdisták minta-földbérlo csoportot alakítottak, „példát mutatva ezzel a dolgozó parasztságnak.”⁴⁵

A Farkas Mihály által felügyelt *Pártmunkás* című lap (Farkas volt a felelős szerkesztője) a következőképpen értékelte mindezt: az elszigetelődéssel voltak gondok, mivel külön szemináriumokat és pártiskolákat akartak szervezni. *A Gárda* újságot kevés funkcionárius olvasta, ezt is problémának látták, „[...] legnagyobb hiba azonban az a téves hit volt, melybe a gárda az utóbbi időben mind jobban és jobban beesett. Olyan álláspontok alakultak ki, hogy a Párton belül az R. G. mintegy élcsapat szerepét tölti be. Ezt tükrözték vissza az újságokban megjelent egyes cikkek is,

⁴³ FRÖSCHL Gusztáv: A Gárda felülvizsgálata. *Pártmunkás*, 1949. február 25.

⁴⁴ MNL OL 276. f. 106. cs. 41. ö. e. Az Országos R. G. Parancsnokság három hónapos munkaterve 1948. október 1-től december 31-ig.

⁴⁵ Hős, bátor népre... *Szabad Nép*, 1948. október 12. 3.

és az elvtársaink személyes megnyilvánulásai is. Pedig tudnunk kell, hogy a Párt egészében az élcsapat, és ha egyáltalán élgárdáról beszélhetünk, ez csak Pártunk Központi Vezetősége lehet. Az R. G. legyen a Párt egyik szerény, de öntudatos osztaga.” Marosán is kiosztotta a feladatokat a kongresszuson: „Pártunknak legyen a legéberebb szere! Örködjék a Párt vezetői és a Párt vagyona felett!”⁴⁶ Lényeges, hogy ezt követően nem sokkal *A Gárda* című lapot megszüntették, és a párthadsereg hátralévő idejében a *Pártmunkás* biztosított fórumot az RG-nek.

AZ MDP GÁRDÁJA A FŐVÁROSBAN ÉS KÖRNYÉKÉN 1948-BAN

A kierőszakolt egyesítést követően az MDP központi utasításai alapján a fővárosi gárdánál is munkához láttak. A nagy-budapesti szervezetet gyakorlatilag függetlenítték kilenc fős parancsnoki törzsszel, mellettük egy-egy adminisztratív és kádere megbízott, két-két kerületi és üzemi instruktor, illetve peremvárosi és községi instruktor dolgozott. Az új szerv feladata az irányítás és az MDP Szervezési osztályával és az országos parancsnoksággal történő kapcsolattartás volt. Az adminisztratív megbízott vezette az ügyvitelt, készítette a létszámkimutatásokat, a havi jelentéseket és értékelte a munkatervet. A káderes a nyilvántartásokat vezette, és a beosztásokra készített javaslatot. Minden RG csoporthoz egy instruktort, ellenőrt állítottak be, akinek a feladata a „gárda szellemének” és a gárdisták párt-építő munkájában való részvételének a vizsgálata volt.⁴⁷ Ez ugyanazt az elvet követte, mint a haderőben a politikai tiszti rendszer kiépítése, de gyakorlatilag ez a párt hadseregében is egy újabb ellenőrző szerv gyakorlását tette lehetővé a személyi állomány kiválogatása és a vezetői kontroll után.⁴⁸ A fővárosi parancsnokság július végén kilenc fővel működött.⁴⁹ Július elején *A Gárda* című lapot is engedélyezték.⁵⁰

⁴⁶ *Pártmunkás*, 1948. október 25.

⁴⁷ BFL XXXV. 95. b. 309. Kós József Géza RG parancsnok: A Nagybudapesti Rendező Gárda szervezeti felépítése feladata beosztások szerint. 1948. június 19.

⁴⁸ OKVÁTH Imre: *Bástya a béke frontján. Magyar haderő és katonapolitika 1945–1956*. Budapest, Aquila Könyvek, 1998. 167–189. (A továbbiakban: OKVÁTH, 1998.)

⁴⁹ BFL XXXV. 95. b. 309. Kós József Géza: A nagy-budapesti R. G. összefoglaló jelentése. 1948. július 31.

⁵⁰ BFL XXXV. 95. b. 309. ö. e. Gál Ferenc: Engedélykivonat. 1948. július 9. Erre a 11. 290/1947. sz. korm. rend. 1. §-a, és a 670/1948. korm. rend. 1. §. alapján került sor. Időszaki lap volt, minden hónap 15-én jelent meg, felelős kiadó Kós József Géza lett, a VII. ker. Köztársaság tér 27-be, a Budapesti PB épületébe jegyezték be, ahol a nagy-budapesti gárda parancsnoksága is működött. Fröschl Gusztáv lett a felelős szerkesztő, 29x20-as méretben négy oldalon jelent meg. BFL XXXV. 95. b. 309. ö. e. Kós József Géza körleve a parancsnokságnak, 1948. október 13.

Az átstrukturálás mellett lényeges volt a feladatok meghatározása is, a július-augusztusi tervek között a következők szerepeltek. A fegyelem megszilárdítását lényegesnek tekintették, ezen belül a „finomhangolást” is: „A Párt-erkölcs kérdéséről több előadást kell tartani a gárda tagjainak, ezzel is emeljük, megszilárdítjuk a rendezőgárda erkölcsi színvonalát.” Emellett minden gárdista pártmunkába történő bevonását is kezdeményezték, és a gárda jobb propagálását. Az RG központi dalárda feltöltése és a tagok énekre tanítása, a központi részleg 200 főre történő emelése, a kerékpáros és a motoros részleg további emelése, ennek során a motorral rendelkező párttagok bevonása, a fővárosi parancsnokságra gépkocsik beszerzése is a tervek között szerepelt.⁵¹ A tervezésnél az új szabályzatnak megfelelően ugyanakkor a végzettségre is igyekeztek nagyobb hangsúlyt fektetni, ugyanis a július 15-ével újrainduló háromhónapos munkaterv szerint az lehetett RG csoportparancsnok, aki háromhetes pártiskolát végzett, „[...] vagy annak megfelelő elméleti képzettséggel rendelkezik.” Minden tagnak alapfokú szemináriumot kellett végeznie, ennek elmaradása esetén elbocsátották őket a gárdából. Az állomány átrostálása – az MDP tagjaihoz és az országos gárdatrendhez hasonlóan – a következő gyakorlati módszerrel történt: „Az új R. G. igazolványok kiadásával szelektáljuk a gárdát.”⁵² Az iratok megújításának a dátuma mindkét esetben október 15. volt. Ugyanakkor a „csak papíron” meglévő tagokat is aktivizálni tervezték. A központi részleg tagjainak „a végzettségét” a már ismertetett szabályzat szerint szabták meg, és a minimális magasságot is meghatározták, amely a férfiaknál 165 cm, a nőknél 155 cm volt. A budapesti központi szerv közvetlen alárendeltségében a legképzettebbekből egy „elitalakulat”, emellett női vezetéssel egészségügyi szakasz és század kialakítását is tervezték. A fővárosiak a jövőt optimistán látták: „Mi meg vagyunk arról győződve, hogy a nagybudapesti R. G. nemcsak hogy teljesíti a munkatervben foglaltakat, hanem igazi marxista-leninista szellemben túlteljesíti. Többet fog megvalósítani, mint amennyit munkatervünk előíranyoz, példát, irányt mutat az összes rendezőgárda csoportjainknak.”⁵³

Budapestet a következő részekre osztották: Buda-Dél, Buda-Észak, Pest-Észak, Pest-Északkelet, Pest-Délkelet, Pest-Dél. Ide egy-egy inspektort is delegáltak, külön

⁵¹ BFL XXXV. 95. b. 309. Kós József Géza: A nagy-budapesti R. G. parancsnokság 1948. július 1-jén kezdődő háromhónapos munkaterve. 1948. június 19.

⁵² Sok 15 és 16 évesnek is terveztek RG igazolványt adni, akik ráadásul még párttagok sem voltak, így teljesen hibásnak minősítették a gyakorlatot. *A Gárda*, 1948. szeptember 8.

⁵³ BFL XXXV. 95. b. 309. Kós József Géza: A nagy-budapesti R. G. parancsnokság 1948. július 15-én kezdődő háromhónapos munkaterve. Nyilván az előző kibővítése volt, nagyrészt az új működési szabályzatnak megfelelően. Ebből arra lehet következtetni, hogy az említett dokumentum július elején jelenhetett meg.

egészségügyi szakasz is működött, a mintaszakaszok szervezése ekkor még zajlott. Közvetlen a metamorfózist követően, július végén a fővárosban és környékén 5382 fő gárdista volt, szemben a május 30-i, MKP-nál lévő 4831 fővel. Mivel a szocdem gárda országosan hasonló létszámú volt, mint az MKP-s, így arra lehet következtetni, hogy a nagy részük nem került át Nagy-Budapestre az MDP párhadseregébe. A Kossuth Akadémiára több személy delegálását kérték a parancsnokoktól,⁵⁴ erre a haderő erőltetett ütemű fejlesztése miatt volt szükség.⁵⁵ Ugyanakkor a gárda munkájának javítását lényegesnek tartották: „Gondosan örködjünk azon, hogy az R. G. tagjai csak erkölcsileg kifogástalan párttagok lehessenek. Néhány R. Gárdistát ki kell zárni nemcsak az R. Gárdából, hanem a pártból is, hogy ezzel is megemeljük az R. Gárdát és példát mutassunk.” A kerületi pártbizottságokat utasították, hogy üléseiken az RG parancsnokok is vegyenek részt. A pártmunkás értekezleteken is napirendre kellett tűzni az RG kérdését. A kerületi szervező titkárok feleltek a kerületi gárdákért ezt követően. A nagy-budapesti parancsnokságnak a rosszul működő helyi gárdákról listát kellett összeállítani.⁵⁶

Az átszervezés szeptemberben is tartott, de más problémák is előtérbe kerültek, így az SZB megszabta a gárdaértekezletek napirendi pontjait is.⁵⁷ A szervezet feladatait bővíteni akarták, így a következő ötlettel álltak elő: „A kiéleződő osztályharc szükségessé teszi, hogy a párt védelmét fokozottabb éberséggel és mértékben lássa el az R. G. Javasoljuk az önálló pártszervezetek titkárainak és vezető funkciót betöltő elvtársainak személyi védelmének megszervezését. Pártházak őrzésének megszervezését /éjjel és nappal/ úgy, hogy az őrséget adó gárdisták egyharmada rendelkezék önálló fegyverrel.” E feladatokat már eddig is biztosították, inkább itt ezek mértékének a növeléséről volt szó, hiszen a párt vezető tisztségviselői mellett az alsóbb funkciókat betöltőké is felmerült, illetve a pártházak őrzését is tervezték szigorítani. Ugyanakkor a parancsnokok gyalogsági kiképzését is javasolták, a könnyű és nehéz fegyverzet megismertetését is. Mindez az ekkor rendszeresítésre kerülő szovjet típusú fegyverekkel is összefüggésben lehetett, és a hidegháborús hisztéria fokozódásával is. Emellett a meglévő problémáik a következők voltak: a pártszervek nem segítették őket, sokszor alkalmatlan parancsnokokat állítottak az élükre, sok pártszervnek nem volt gárdája.⁵⁸

⁵⁴ BFL XXXV. 95. b. 309. Kós József Géza: A nagy-budapesti R. G. összefoglaló jelentése. 1948. július 31.

⁵⁵ OKVÁTH, 1998. 143–189.

⁵⁶ BFL XXXV 95. b. 1. ő. e. A Nagy-Budapesti Pártbizottság Szervezési osztályának munkaterve 1948. július 15–október 15. 1948. július 12.

⁵⁷ BFL XXXV. 95. b. 15. ő. e. 1948. augusztus 2-i osztályértekezlet határozatai.

⁵⁸ BFL 95. b. 309. ő. e. Javaslat az R. G. jövőbeni munkájára, 1948. november 7.

Szeptemberre tovább csökkent a létszám, 5031 főre,⁵⁹ ami nyilvánvalóan az igazolványcsere, azaz a tisztogatás következménye lett. Sikerült megszervezni 336 fővel a mintaszakaszt is több kerület állományából, és teljesen leváltak a központi parancsnokságtól, nyolc üzemi alakulatot tudtak újonnan felállítani. Ugyanakkor: „A Központi Részleg mennyiségi feltöltése, káderek⁶⁰ hiánya, a kerületi üzemi sovinizmus és a nyári szabadságolások miatt vontatottan folyik.” A kerékpáros részlegüket a volt szocdem székházba, a Dohány utca 76-ba költöztették. A motorkerékpáros részlegbe a munkás sportegyesületek motoros tagjait igyekeztek beszervezni, dalárdájuk a nemzetközi dalversenyen jól szerepelt. „Összgárda” napokat akartak szervezni szeptember 17-re a nagy-budapesti egységek részvételével,⁶¹ és négy vándorzászló rendszeresítését is tervezték a legjobb egységek számára.⁶²

Az MDP új párthadseregét 1948 őszére sikerült kialakítani, de ennek során nem matematikai, hanem ideológiai szempontok érvényesültek. A tagok jelentős részét nem vették át, a korábbi elképzelések nem valósultak meg, a gárda létszáma meg sem közelítette a 40 ezer főt. Lényeges kiemelni, hogy már ebben az időszakban felmerült a tehetségesebbnek tartott személyek átirányítása más szervezetekhez. Mindez előrevetítette az MDP RG 1949-es részleges, majd a következő esztendőől teljes megszüntetését. Ez a párthadsereg a későbbi Munkásőrséggel ellentétben nem vált a magyar haderő mellett működő milíciává.

⁵⁹ Majd 4837-re, októberre 4502-re. Év végére 51 csoportban 5023 fő szolgált, amelyből 521 volt próbaidős és 859 nő. BFL XXXV. 95. b. 309. ö. e. Kós József Géza: 1948. november havi jelentés; Kós József Géza: A Nagy-budapesti Parancsnokság decemberi jelentése, 1948. december 31.

⁶⁰ Az összetétellel kapcsolatban egy érdekességet lényeges kiemelni. A X. kerületi egységénél szolgált Árvai János, aki később a Munkásőrségnél századparancsnoki beosztást töltött be. 1947-ben a választások előtt egy Barankovics-párti gyűlést szétugrasztottak, ezt büszkén mesélte el a *Népszavában* 1974-ben. 1957-ben R. gárdistaként, majd karhatalmistaként járőrözött, egy ilyen szolgálat után két összekötőzött kézigránátot dobtak be az ablakán, ami nem robbant fel. A Munkásőrségnél alapító lett, május 1-jén a tribünnél biztosítottak, 120 ezer résztvevőre emlékezett. 1957-ben öntő, majd kohásztechnikus, lakatos az Elektromos Mérőműszerek gyárában, közben a Bánki Donát Műszaki Főiskolát végezte el, programozó lett. SZTANKAY József: Régi májusok *Népszava*, 1974. május 26.

⁶¹ BFL XXXV. 95. b. 309. ö. e. Kós József Géza: A nagy-budapesti R. G. összefoglaló havi jelentése, 1948. szeptember 3.

⁶² BFL XXXV. 95. a. 133. ö. e. Kós József Géza levele a nagy-budapesti pártbizottságnak 1948. szeptember 10.

ÖSSZEGZÉS

A korábbi mintákhoz hasonlóan Magyarországon több politikai erő is szervezett magának párthadsereget a második világháború után. Közülük a legsikeresebb a Magyar Kommunista Párté lett. A civil szervezetek és a pártok felszámolását követően a Magyar Dolgozók Pártja egyedül maradt a porondon. 1948 második felében az egyik leglényegesebb feladat volt a párt számára a párttagságának és a rendező gárdájának az átválogatása, illetve ez utóbbival kapcsolatban egy párthadsereg felépítése. Szervezeti szempontból és állományának az összetételét tekintve ez leginkább a korábbi MKP-s gárdára épült. A szervezet jelentéktelenné válását már kezdetektől mutatta, hogy több személyt más szervezetekhez irányították át, és szó nem volt a korábbi tervekhez képest 40 ezressé bővítésről. Mivel minden hatalmi centrumot birtokolt erre az időszakra a kommunista párt, így egyre kevésbé volt lényeges számára egy külön párthadsereg fenntartása. Az RG nem töltött be olyan lényeges szerepet 1948 után, mint amilyet a Munkásőrség az 1957-es megszervezését követően. Annak ellenére alakult ez így, hogy más szovjet érdekszférába került államokban a hasonló paramilitáris szervezetek jóval nagyobb jelentőséggel bírtak.